

400

Arīvs.

90-4
48

NO 1925-1928

***K*U*C*M*I*N*E*S
MĀJTURĪBAS SEMINĀRA
APSOĻVENTU DARBS**

IK. MI. S. A. IB. IIZIDIEVUMS

~~517.757k~~

~~L. V. B.~~

~~354389~~

0304027700

Ievads

Kaucmindes mājturības seminārs ir augstākā mājturības mācības iestāde Latvijā, kas devusi mājturības darbiniecēm darbam nepieciešamo zināšanu pamatus, ticību un sajūsmu savam darbam un dziļo šī darba nozīmes izpratni gan saimnieciskā, gan kultūrālā dzīvē. Semināru beidzot, katra absolvente aiziet savu darba ceļu gan laukos, gan pilsētās, visos Latvijas novados, strādājot kā skolotājas, instruktore, internātu un virtuvju vadītājas veselības kopšanas un dažādās citās iestādēs, kā praktiskas lauksaimnieces savās vai vecāku mājās. Sabiedrība viņām dāvā savu uzticību, bet no viņām arī prasa un uzliek lielus pienākumus. Vienalga, kur un kā katra semināra absolvente strādā, kopējs darba mērķis visām viens: celt un veidot saimnieciski stipras, daiļas, nacionālas mūsu mājas. Šai virzienā strādājot un cenšoties sasniegt mums sprauto mērķi, tāpat kā katrā darbā, ir veiksmes un neveiksmes. Neveiksmes jāpārvar un jānovērš, bet par veiksmēm mēs varam priecāties, tās dod mums jaunu drosmi un sparpu turpmākam darbam.

Kaut arī esam beigušas vienu mācības iestādi, mūsu darbam būs labāki panākumi, ja mēs pēc skolas beigšanas, kopībā izjūtot vienotu spēku, iesim sadarbības ceļu.

Kaucmindes mājturības semināra absolventu biedrība (K. M. S. A. b-ba), kas nodibināta 1925. g. 1. maijā, pulcina semināru beigušās kaucmindietes. Biedrība gādā, lai mājturības darbs tautā tiktu popularizēts, lai draudzības saites ar mācības iestādi neizirtu un lai kopējiem spēkiem atrastu ceļus un iespējas papildināt, padziļināt, sakausēt un izveidot skolā un dzīves skolā gūtās zināšanas līdz iespējami lielākai pilnībai. Sava mērķa sasniegšanai K. M. S. A. b-ba sarīko kursus un priekšlasījumus par aktuālākiem dienas jautājumiem un speciālās mājturības nozarēs.

Biedrība pastāvēšanas laikā sarīkojusi 22 šādus kursus un 20 priekšlasījumus.

Lai dotu iespēju semināra absolventēm iepazīties ar mājturības izglītības mācības iestādēm pie mums un citās zemēs, biedrība sarīkojusi 6 kopējas ekskursijas, apmeklējot mājturības mācību iestādes Latvijā, Igaunijā, Lietuvā, Somijā, Zviedrijā un piedaloties starptautiskā mājsaimniecības skolotāju kongresā Vācijā.

Sāpīgi izjūtot speciālās literatūras trūkumu atsevišķās mājturības nozarēs, K. M. S. absolventes gan kolektīvā darbā, gan atsevišķi strādājot, sarakstījušas dažādas mājturības grāmatas, kā arī piedalījušās ar speciāliem rakstiem dažādos žurnālos un laikrakstos.

Īsu pārskatu par visu K. M. S. absolventu darbu esam sako-
pojušas grāmatiņā: „Kaucminde mājturības semināra absolventes darbs“, kur katrs var iepazīties ar mājturībasnieču plašo, daudzpusīgo un atbildīgo darbu visā valstī dzīvē.

Plašāku visu semināra absolventu sanāksmi K. M. S. A. b-ba rīko pirmo reizi, lai novērtētu veikto un saskaņotu turpmāko darbu, jo mūsu laikmets arī mums uzliek lielākus pienākumus un atbildību, kā arī prasa viengabalaināku, vairāk saskaņotu darbu.

Kaucminde mājturības semināra absolventes! Šos pienākumus un atbildību apzinoties, raitā solī, plecu pie pleca iesim visas, it visas savu iesākto darba ceļu vienmēr uz augšu un uz priekšu, cenšoties, cik stāv katra spēkos, šo ceļu padarīt plašāku, daiļāku, lai godam varam kalpot savai tautai, savai dzimtenei, Latvijai!

K. M. S. A. b-bas valde.

Padarīsim Latviju atkal latvisku, padarīsim to par latviešu zemi, kur latviskais visur izteicas, visu iespaido, visur manāms: ikdienišķā dzīvē, skolā, baznīcā, mākslā, rakstniecībā, politikā, saimniecībā.

Lai latvietis vispaprīkš top par latvieti iekšķīgi, garīgi savā apziņā, spēkā, tad Latvija patiesi būs latviešiem.

K. Ulmanis

Valsts un Ministru Prezidents

„Lai katru darbu
padarītu labi, nepiecie-
šama ne tikai laba griba,
kvēla sajūsma un ticība
savam darbam, bet arī
dziļa darba izpratne un
zināšanas.“

Zemkopības ministris

„Bez labas mājturības nevar būt laba lauksaim-
niecība, jo tās iet roku rokā, viena otru papildina un
atbalsta. Tādēļ ikviens saimnieks var būt lepns, ja
viņam bez iekoptiem laukiem, kupliem dārziem un
izlasītā ganāmpulka ir arī daiļa sēta, silta istaba un
mājā valda labs mājas gars.“

Latvijas Lauksaimn. kameras priekšsēdētājs

Mājturības izglītība Zemkopības ministrijas mācības iestādēs.

J. Kamols,

Zemkopības Ministrijas skolu nodaļas vadītājs.

Rakstot par mājturības izglītību lauksaimniecības skolās, skāršu tikai tās lauksaimniecības pārvaldei pakļautās mācības iestādes, ko saucam par mājturības mācības iestādēm, un nedaudz arī tās, kuŗu programmā ir mājturība kā atsevišķs priekšmets.

Latvijā jau pirms pasaules kara par lauksaimniecības un arī par mājturības izglītību ir interesējušās abas lielās latviešu lauksaimnieku centrālās organizācijas — bij. Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrība un Latviešu Lauksaimnieku ekonomiskā sabiedrība. Abas šīs organizācijas jau vairākus gadus pirms kara uzturēja lauksaimniecības skolas: pirmā Priekuļos un otrā Jelgavā.

L. L. c-bas pilna biedru sapulce jau 1913. g. 23. septembrī nolēma dibināt mājturības skolu. Par šādas skolas organizēšanu tika runāts arī nākošajās pilnās biedru sapulcēs — 1915. g. 16. martā, 1915. g. 26. septembrī un 1916. g. 8. oktobrī. Tomēr pasaules karš neatļāva mājturības skolas dibināšanas jautājumu atrisināt līdz šādas skolas atvēršanai. 1920. g. L. L. c-ba par jaunu piegrieza vērību mājturības skolu dibināšanai un nolēma, ka lauksaimnieču apmācībai dibināma viengadīga mājturības skola kādā muižas centrā. 1922. gadā valdība atļāva L. L. c-bai šādu skolu ierīkot Kaucmindes muižas pili.

Ar 1923. g. 1. janvāri L. L. c-ba viņai piešķirtā Kaucmindes muižā atvēra Kaucmindes mājturības skolu — pirmo šāda veida skolu Latvijā.

Latviešu lauksaimn. ekonomiskā sabiedrība ar 1923. g. 1. aprīli nodibināja Jelgavas (tagad Valsts Zaļenieku) mājturības skolu ar pusotrgadīgu kursu, un šīs skolas vajadzībām deva telpas savā namā Jelgavā, Katoļu ielā 44, iegādāja skolas iekārtu un sedza skolas uzturēšanas izdevumus.

Līdzekļus mācības personāla algošani un skolas iekārtai abas skolas saņēma no valsts.

Tai pašā 1923. gadā bij. Mazsaimnieku ekonomiskā sabiedrība atvēra Ramkas (tagad Valsts Ramkas) mājturības skolu viņai piešķirtā Ramkās muižas centrā.

Sākot ar 1923./24. māc. gadu, mājturības priekšmeti (ēdienu gatavošana un rokdarbi) tiek uzņemti arī divgadīgo lauksaimniecības skolu programmās. Līdz ar to mājturības izglītībai tika pavērts samērā plašāks ceļš, jo 1923./24. mācības gadā jau darbojās 28 divgadīgās lauksaimniecības skolas.

Atverot mājturības skolas un izņemot mājturības priekšmetus lauksaimniecības skolu programmās, ļoti sāpīgs un grūti atrisināms bija mājturības skolotāju jautājums. Skolotājus, kas jau agrāk būtu darbojušies mājturības skolās, mums 1923. gadā pavisam nebija, turpretim lauksaimniecības priekšmetos un vispār lauksaimniecības skolu lietās mums 1923. gadā bija jau prāvs skaits skolotāju, kas ilgāku vai īsāku laiku bija darbojušies lauksaimniecības skolās gan tagadējās Latvijas teritorijā, gan arī Krievijā.

Mājturības skolotāju sagatavošanā izcila nozīme L. L. centrāl biedrībai. 1923. gada 1. janvārī atvērta Kaučminde mājturības skolai jau 1922. g. 16. oktobrī par skolotājām pieņēma agr. O. Stakli un mājturības instruktori Z. Upesleju. Abas pieņemtās skolotājas komandēja uz Vācijas iepazīties ar turienes mājturības mācības iestādēm, to mācību programmām, apmācības metodēm un iekārtu.

Izmantojot O. Stakles un Z. Upeslejas, citu L. L. c-bas darbinieku un Z. M. skolu nozares savāktos materiālus par mājturības izglītību ārzemēs, tika izstrādāti mājturības skolu un arī mājturības semināra noteikumi, mācību plāni un programmas.

Lai ātrāk un lielākā skaitā sagatavotu mājturības skolotājas, L. L. c-ba sarīkoja 3 mēnešu mājturības kursus. Šo kursu apmeklētājas galvenā kārtā bija L. U. Lauksaimniecības fakultātes studentes. Šis mājturības kursu absolventes tad bija mājturības skolotājas lauksaimniecības skolās. Mājturības skolās par skolotājām tika pieņemtas L. L. c-bas mājturības instruktore un mājturības darbinieces.

Apspriežot jautājumus par mājturības skolas noorganizēšanu L. L. c-ba bija skārusi arī jautājumu par mājturības skolotāju un instruktoņu sagatavošanu. 1922. gadā Zemkopības ministrija atļāva L. L. c-bai atvērt mājturības semināru.

Viens no visjaunākiem lauksaimniecības skolu tipiem ir mājturības vidusskola Jaungulbenē. 1936. gadā par mājturības

vidusskolu tika pārorganizēta Jaungulbenē gadu iepriekš nodibinātā lauksaimniecības vidusskola. Mājturības vidusskolai bija paredzēts lauksaimniecības vidusskolām līdzīgs kursa ilgums un tiesības. Tāpat bija paredzēts, ka mājturības vidusskolas absolventes varēs uzņemt mājturības semināra otrā kursā, bet turpmāk Jaungulbenes mājturības vidusskola būs tikai četrgadīga un tās absolventēm būs tiesības iestāties mājturības semināra pirmajā kursā.

Mājturības vidusskola programmas ziņā no lauksaimniecības vidusskolām atšķiras ar to, ka šeit ir stipri samazināta laukkopība un ar to saistītie priekšmeti un uz šo samazinājumu rēķina paplašinātas rokdarbu un ēdienu gatavošanas programmas. Pēdējos gados mājturības vidusskolā bija pieteicies ļoti liels audzēkņu skaits, tāpēc būs jādomā par šādu skolu skaita pavairošanu.

Kā jau minēts, 1923. gadā nodibinātas 3 mājturības skolas. 1937./38. māc. gadā darbojās 7 mājturības skolas: 4 (Ramkas, Zaļenieku, Višķu un Rūjienas) ar divgadīgu resp. pusotrgadīgu un 3 (Kaucminde, Talsu un Nurmižu) ar viengadīgu kursu. Bez tam pie 3 divgadīgām lauksaimniecības skolām ir mājturības nodaļas: viena (Bebrenē) divgadīga un 2 (Ilģos un Sece-Sērenē) viengadīgas. Abu veidu skolas darbojās ar labiem panākumiem. Mājturības skolas ir ļoti labi apmeklētas, un to audzēkņu uzņemšanas iespējas 1937./38. māc. gadā bija pilnīgi izmantotas, ko nevaram teikt par visām mājturības nodaļām. Mājturības skolu programmas ir sāmērā praktiskas, un tajās apm. $\frac{2}{3}$ ieradītas mājturības priekšmetiem un $\frac{1}{3}$ lauksaimniecības priekšmetiem.

Turpmāk mājturības programmas realizēšanā lielāka vērība būs jāpiegriež tai programmas daļai, kuŗas mācības izmantojamas ikdienas vajadzībām, ne tik daudz svētku un svinību gadījumiem. 1937./38. māc. gadā mājturības skolās mācījās 329 meitenes, bet vēl lielāks skaits meiteņu (439) mājturības izglītību piesavinājās divgadīgās lauksaimniecības skolās un 59 šo skolu mājturības nodaļās. Divgadīgo lauksaimniecības skolu mājturības nodaļas no mājturības skolām atšķiras ar to, ka šais skolās lauksaimniecības priekšmetus māca kopā ar šo skolu lauksaimniecības nodaļām, t. i. ar zēnu klasēm.

Divgadīgo lauksaimniecības skolu programmās mājturības priekšmeti uzņemti jau 1923. gadā, bet to stundu skaits nebija

stingri noteikts un tika grozīts, bet vienumēr uz augšu. Lauksaimniecības skolās pēc apstiprinātās programmas paredzētas mājturībā 5 teorijas un 12 dem. praktiskas stundas nedēļā un rokdarbos 12 stundas nedēļā. Meitenes ir atbrīvotas no mērniecības, tautsaimniecības, fizikas un 2 dem. praktiskām stundām lauksaimniecības ekonomijā un pašreiz ir ierosināts jautājums par meiteņu atbrīvošanu no dažiem citiem mācību priekšmetiem.

Lauksaimniecības vidusskolās mājturībai paredzētas 8 stundas, rokdarbiem 7 stundas nedēļā un meitenes ir atbrīvotas no mērniecības, lauksaimniecības mašīnu mācības, būvniecības, meliorācijas un mežkopības.

Apmācību mājturības seminārā, vidusskolā un mājturības skolās lielā mērā ir sekmējis 1931. gada papildinājums noteikumos par darba normām un atalgojumu, proti noteikums, ka aušanā un ēdienu gatavošanā klasi var dalīt grupās, ar ne mazāk par 10 skolniecēm katrā. Nodarbošanās ar grupu atlīdzības ziņā pielīdzināma darbam ar pilnu klasi.

Lai iepazīstinātu mājturības skolu skolotājus ar jaunākajām atziņām mājturību darba laukā, Zemkopības ministrija ik gadus rīko attiecīgus kursus un priekšlasījumus.

Zemkopības ministrijas Lauksaimniecības pārvaldei pakļauto skolu darbību uzrauga un kārtu skolu nodaļa. Bez skolu nodaļas vadītāja un lauksaimniecības skolu inspektora šai nodaļā, kaut gan ar pārtraukumiem, ir darbojušās arī sievietes — mājturībasnieces, kuņu galvenais uzdevums ir bijis pārzināt mājturības lietas. Skolu nodaļā ir darbojušās:

1) Agr. Olga Revelina-Rezevska no 1923. g. 16. aprīļa līdz 1924. g. 16. maijam. 2) Agr. Lidija Karliņa no 1925. g. 1. jūnija līdz 1928. g. 29. janvārim. 3) Agr. Marija Opmane no 1930. g. 1. maija līdz 1938. g. 1. aprīlim.

Divas pirmās darbinieces atlaistas amata likvidēšanas dēļ. Protams, tas kavēja mājturības izglītības veicināšanu, jo mājturības jautājumi bija jāpārzin tikai vīriešiem.

Sākot ar š. g. 1. jūliju, skolu nodaļā par mājturības inspektori pieņemta agr. Milda Olupe, kas vairāk kā 12 gadus ir strādājusi par mājturības skolotāju vairākās lauksaimniecības skolās.

Zemkopības ministrijai pakļauto mājturības mācības iestāžu saraksts 1937/38. māc. gadā.

№ p. k.	Skolu tipi un nosaukumi	Dibināšanas gads	Klašu skaits	Audzēkņu skaits					Piezīmes
				I kl.	II kl.	III kl.	Kopā	Caurmērā kl.	
I Mājturības seminārs									
1.	LLK Kaucmīndes mājturības seminārs	1923.	3	25	21	24	70	23,3	
II Mājturības vidussk.									
2.	Valsts Jaungulbenes mājturības vidussk.	1936.	3	42	33	23	98	32,7	
III Mājturības skolas									
a) ar pusotrgadīgu kursu:									
3.	Valsts Ramkas mājturības skola	1923.	2	40	38	—	78	39,0	
4.	Valsts Zaļenieku mājturības skola	1923.	2	42	19	—	61	30,5	
5.	Valsts Višķu mājturības skola	1929	2	28	19	—	47	23,5	
6.	LLK Rūjienas mājturības skola	1920.	2	22	18	—	40	20,0	Līdz 1936. g. darb. kā 2-g. lauks. sk.
b) ar viengadīgu kursu:									
7.	LLK Kaucmīndes mājturības skola	1923.	1	48	—	—	48	48,0	
8.	Valsts Nurmišu mājturības skola	1927.	1	30	—	—	30	30,0	Atdalītu no 2-g. lauks skolas
9.	Valsts Talsu mājturības skola	1930.	1	25	—	—	25	25,0	
IV Mājturības nodaļas									
Pie divgadīgām lauks. skolām ar pusotrgadīgu kursu:									
10.	V. Bebreņu divgad. lauks. sk.	1932.	2	25	8	—	33	16,5	
11.	V. Ilģu divgad. lauks. skola	1931.	1	8	—	—	8	8,0	
12.	Sēces-Sērenes divgad. lauks. skola	1931.	1	18	—	—	18	18,0	
							Caurmērā	29,9	

Kā veidojies Kaucmindes mājturības seminārs

Agr. O. Kulitāne,

Kaucmindes mājturības semināra direktrese.

Mājturības mācības iestāžu atvēršanas jautājums bija vairākkārt pārrunāts jau pirms kaŗa. Kad Latvijā atvēra pirmo lauksaimniecības skolu Priekuļos, jau noteikti radās jautājums arī par mājturības skolas atvēršanu, un nodoma realizēšanai vākti materiāli un līdzekļi. Kaŗam sākoties, šis nodoms bija jāatmet.

Pēc patstāvīgas valsts nodibināšanas lauksaimnieku interese par mājturības izglītību ierosināja Latvijas lauksaimniecības centrālbiedrību uzņemties mājturības izglītības izveidošanu Latvijā. Izmantojot visus agrāk savāktos materiālus ar 1920. gadu uzsākti priekšdarbi mājturības izglītības plāna nospraušanai.

Pēc L. L. centrālbiedrības izstrādātā plāna:

1) pamats mājturības izglītībai dibināms mājturības seminārs skolotāju un instruktoru sagatavošanai, 2) praktisku lauksaimnieču apmācībai atveŗamas mājturības skolas un 3) seminārs un skolas novietojamas uz laukiem un mācības pieskaņojamas lauku apstākļiem un prasībām.

Semināra un pirmās mājturības skolas novietošanai bija izraudzīta Kaucmindes muiža. Semināra organizēšanas priekš-

LLK nams Rīgā, Baznīcas ielā 4-a, kur ziemas mēnešos darbojas Kaucmindes mājturības seminārs

darbus, kā: telpu remontus, pārbūves, mācības spēku komplek-
tēšanu u. c., L. L. c-bas valde uzdeva Jānim Viksnem.

Tai pašā laikā L. L. c-ba uzsāka ar ziedojumu listēm vākt
līdzekļus abu mācības iestāžu noorganizēšanai un uzturēšanai.
Sabiedrība atsaucās ar prāviem ziedojumiem, kas bija labākais
pierādījums šādu mācības iestāžu nepieciešamībai.

Semināra un skolas noorganizēšanai un uzturēšanai lūgts
arī valsts pabalsts, bet 1923./24. un 1924./25. budžeta gadā
Saeima lūgumu noraidīja.

Ar valsts pabalsta atrašanu jaunajām mācības iestādēm
L. L. c-ba bija nostādīta grūtā stāvoklī. Lai gan L. L. c-bas
savāktie līdzekļi bija prāvi, tomēr tie nebija pietiekoši, lai noor-
ganizētu un uzturētu 2 mācības iestādes pēc sākumā paredzētā
plāna.

Paredzējama nepārvaramas materiālās grūtības semināra
novietošanā Kaučmindē un attiecīgā mācības personāla komplek-
tēšanā, L. L. c-bas valde nolēma semināru atvērt Rīgā, ar 15
mēn. gaļu mācību kursu. 7 mēnešus gadā seminārā mācības
bija paredzēts noturēt Rīgā, pārējā laikā Kaučmindē. Semināra
vajadzībām piemēroja telpas L. L. c-bas namā Rgā, Baznīcas ielā 4a.

Visi organizēšanas priekšdarbi, kā telpu remontu, pārbūves,
iekārtošana, mācības līdzekļu iegāde, mācību plāna izstrādāšana,
mācības spēku pieaicināšana u. c., bija sekmīgi veikti līdz 1923. g.
1. oktobrim, kad seminārā uzsāka mācības.

Jau pirmajā mācības gadā izrādījās, ka mācību laiks
(15 mēneši) ir pa īsu, lai pietiekoši labi sagatavotu mājturības
darbinieces. Sakarā ar to mācības laiku pagarināja līdz 2 gadiem.
Mājsaimniecības skolotāju un instruktoru zināšanu prasībām
pieaugot, semināra mācību kurss, sākot ar 1934./35. māc. g.,
pagarināts uz 3 gadiem, kāds pastāv arī tagad.

Semināra mācību darbam paplašinoties un padziļinoties,
paplašinātas arī semināra telpas. No 1923. g. — 1927. g.
seminārs aizņēma tikai vienu dzīvokli Baznīcas ielā 4a, bet vasarā
Kaučmindē — pils kreisā spārna augšējo stāvu. Sākot ar
1927./28. m. g. seminārs aizņēma 1,5 dzīvokļus. Šais jaunajās
telpās iekārtoja mācību prasībām piemērotu virtuvi ar 4 pavar-

diem, un gadu vēlāk ierīkoja vēl 2 pavardus ar darba piederumiem. Ar 1929. gadu semināru novietoja 2 dzīvokļos un pagraba stāvā izbūvēja mācību prasībām atbilstošu veļas mazgātavu. 1931. g. semināra audzēkņu un mācības spēku novietošanai Kaucmindē izbūvēja pils kreisā spārna apakšstāvu. 1932. g. Kaucmindes pils pagraba stāvā iekārtoja piena pārstrādāšanas telpas. 1936. g., semināra telpas Rīgā paplašināja ar 2 dzīvokļiem Baznīcas ielā 4a sētas namā un Kaucmindē semināra mācību telpām pārbūvēja bijušo klēti. Pēc LLK pārcelšanās uz Jelgavu, kopš 1937. g. rudens seminārs aizņem 2 stāvus LLK namā Rīgā, Baznīcas ielā 4a.

Līdztekus mācību paplašināšanai un padziļināšanai, pakāpeniski pieaudzis vajadzīgais inventārs un mācību līdzekļi, tā piem., 1923./24. māc. g. 40 audzēknēm bija tikai 4 šujammašīnas, tagad to ir 13; 1925. g. 44 audzēknēm bija tikai 2 stelles, tagad katrām 2 audzēknēm ir vienas stelles u. t. t. Paplašināta arī speciālā zinātniskā bibliotēka. 1923. gadā semināra bibliotēkā bija tikai 21 sējums, tagad 1007 sējumi, un ikgadus semināra bibliotēkas grāmatu iegādei izdod Ls 300,— līdz 350,—.

Līdz 1936. g. 1. martam semināra uzturētāja bija Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrība, no 1936. g. 1. marta — Latvijas Lauksaimniecības kamera.

Semināra gadskārtējie uzturēšanas izdevumi ir bijuši šādi:

	Valsts līdzekļi Ls	L. L. c-bas sagādātie līdzekļi Ls	Kopā Ls
1922./23. g.	—	37.408,62	37.408,62
1923./24. g.	—	12.893,72	12.893,72
1924./25. g.	—	16.693,40	16.693,40
1925./26. g.	10,000	8.951,45	18.951,45
1926./27. g.	15.288	9.799,31	25.087,31
1927./28. g.	17.671	14.019,80	31.690,80
1928./29. g.	18.070,01	18.880,70	36.950,71
1929./30. g.	19.808,40	21.147,06	40.955,46
1930./31. g.	25.864	15.625,80	41.489,80
1931./32. g.	25.651,13	19.552,54	45.203,72
1932./33. g.	23.002,83	14.306,97	37.309,80

	Valsts līdzekļi Ls	L. L. c-bas sagādātie līdzekļi Ls	Kopā Ls
1933./34. g.	26.019,10	20.281,36	46.532,36
1934./35. g.	26.048,99	20.957,09	46.006,08
1935./36. g.	27.396	19.402,36	46.798,36
1936./37. g.	27.708	14.170*	41.878
1937./38. g.	31.028	10.370	41.398

Semināru vadījuši šādi pārzini: agr. Jānis Zaķis no 1923. g. līdz 1924. g. L. L. c bas valdes loceklis Jūlijs Gulbītis no 1924. g. līdz 1927. g. 1. aprīlim, bet no 1927. g. 1. aprīļa semināru vada agr. Olga Stakle-Kulitāne.

Kā pastāvīgi skolotāji seminārā tagad darbojas: M. Ozoliņa-Keņģe no 1925. g., A. Viksne-Švāgere no 1927. g., A. Puriņa no 1932. g., A. Mauriņa no 1936. g., H. Eglīte no 1936. g., R. Balode no 1937. g. un V. Jērums no 1937. g. Kā stundu devēji darbojas: J. Bīne no 1932. g., J. Briedis no 1935. g., prof. K. Dišlers no 1938. g., R. Elpers no 1936. g., doc. A. Freijs no 1938. g., A. Groskaufmanis no 1936. g., Fr. Ieviņš no 1928. g., doc. K. Kārklīšs no 1927. g., J. Norvilis no 1936. g., A. Punka no 1936. g., J. Students no 1926. g., doc. D. Talce no 1936. g., doc. A. Tauriņš no 1935. g., M. Vētra no 1931. g. un Zasts Viktorina no 1936. g.

Ilgāku laiku kā pastāvīgi skolotāji darbojušies: J. Viksne no 1923.—1931. g., O. Stakle-Kulitāne no 1923.—1927. g., B. Kupče-Sable no 1923.—1928. g., P. Vismane-Garjāne no 1923.—1925. g., M. Virsniece-Strause no 1925.—1932. g., A. Liepiņa-Dzērvīte no 1926.—1936. g., L. Kalniņa-Druva no 1928.—1936. g.,

Kā stundu devēji darbojušies: M. Āriņš no 1923.—1932. g., E. Brastiņš no 1923.—1932. g., prof. A. Dauge no 1925.—1937. g., J. Gulbītis no 1923.—1936. g., J. Kreicbergs no 1927.—1936. g., A. Pakalns no 1928.—1931. g., N. Vētra no 1926.—1928. g. un no 1931.—1932. g., J. Kamols no 1931.—1935. g., H. Veldre no 1931.—1935. g., E. Ozoliņš no 1932.—1936. g., A. Adienis no 1923.—1926. g., doc. P. Delle no 1923.—1926. g., K. Dišlers no 1923.—1926. g., G. Fridenbergs no 1923.—1926. g., prof. Kir-

*) Sākot ar 1936./37. gadu LLK līdzekļi.

chenšteins no 1923.—1926. g., M. Kaķis no 1924.—1926. g., E. Laursons no 1923.—1927. g., M. Pētersons no 1923.—1926. g., J. Reņģe no 1923—1925. g., T. Zeiferts no 1923.—1926. g., doc. Velme no 1923.—1925. g., prof. V. Maldonis no 1924.—1937. g., K. Hibšmane no 1924.—1926. g., A. Leiše no 1924.—1927. g., K. Veske no 1924.—1926. g., A. Pavārs no 1924.—1926. g., N. Ātrene no 1928.—1931. g., M. Veinbergs no 1923.—1924. g., L. Mālere no 1924.—1926. g., J. Milzarājs no 1924.—1928. g., prof. Fr. Adamovičs no 1925.—1926. g., K. Blumjevskis no 1925.—1926. g., R. Liepiņš no 1925.—1926. g., A. Lauce no 1925.—1927. g., D. Niedra-Talce no 1926.—1927. g., R. Klaustiņš no 1926.—1927. g., A. Prūse no 1926.—1927. g., E. Pētersons no 1927.—1928. g., E. Laursons (laborante) no 1923.—1927. g. un J. Lapiņš no 1936.—1937. g.

Līdz 1938. g. 1. jūnijam semināru beigušas 343 audzēknes. Absolventu iedalījums novadiem un apriņķiem: no Vidzemes 246 audzēknes 71,8⁰/₀, starp tām no Rīgas un Rīgas apriņķa 19,8⁰/₀, Madonas 17,5⁰/₀, Valmieras 15,5⁰/₀, Cēsu 10⁰/₀, Valkas 9⁰/₀; no Zemgales 75 audzēknes jeb 15,4⁰/₀, starp tām no Tukuma apr. 4,7⁰/₀ Bauskas apr. 4⁰/₀, Jelgavas pilsētas un apriņķa 3,8⁰/₀, Jēkabpils apr. 2,6⁰/₀ un Ilukstes 0,3⁰/₀; no Kurzemes 29 audzēknes jeb 8,4⁰/₀, starp tām no Talsu apr. 3,2⁰/₀, Ventspils 2,1⁰/₀, Liepājas pilsētas un apriņķa 1,1⁰/₀, Kuldīgas apr. 1,1⁰/₀ un Aizputes apr. 0,9⁰/₀; no Latgales 15 audzēknes jeb 4,4⁰/₀, starp tām no Daugavpils pilsētas un apriņķa 1,8⁰/₀, Ludzas apr. 1,1⁰/₀, Abrenes apr. 0,9⁰/₀ un Rēzeknes apr. 6⁰/₀.

Semināra absolventes pēc vecāku nodarbošanās: lauksaimnieku meitas 69⁰/₀, ierēdņu 18⁰/₀, amatnieku 4⁰/₀, strādnieku 4⁰/₀, brīvo profesiju (ārstu un macītāju) 2⁰/₀, tirgotāju 2⁰/₀, namsaimnieku u. c. 1⁰/₀.

Lielākā daļa absolventu — 129 jeb 37,6⁰/₀ — strādā par skolotājām. No tām 51 strāda Zemkopības ministrijas skolās, pārējās Izglītības ministrijas pamatskolās, arodskolās un vidusskolās; savās vai savu vecāku mājās strādā 116 jeb 33,8⁰/₀; mājturības instruktores LLK, pašvaldības un kaķa un izglītības ministrijā 59 jeb 17⁰/₀; dažādu iestāžu, slimnīcu, sanatoriju, skolu

Kaucmindiete pūru lokā

internātu un koptaldu saimniecību un virtuves vadītājas 23 jeb 7⁰/₀; ierēdnes 7 jeb 2⁰/₀, mirušas 6 jeb 1,7⁰/₀; ārzemnieces 3 jeb 0,9⁰/₀ aizceļojušas atpakaļ uz savu dzimteni.

Semināra absolventu tiesību lietā atzīmējams, ka 1923. g. 3. novembrī ar Zemkopības ministra lēmumu semināra absolventēm piešķirtas tiesības darboties kā rokdarbu un mājturības skolotājām visās zemkopības ministrijas pārzināšanā esošās skolās.

1924. g. 24. martā ar Izglītības ministra K Strauberga lēmumu absolventēm piešķirtas 1) skolotāju — praktikanču tiesības, 2) pilnas pamatskolu skolotāju tiesības, ja nostrādā noteiktos paredzēto gadu skaitu pamatskolās un tad vēl apmeklē skolotāju vasaras kursus. Ar 1927. g. prasība cenza iegūšanai apmeklēt vasaras kursus atcelta, bet tai vietā jānoliek pārbaudījums pamatskolu mācību priekšmetu metodikās.

Lai semināra absolventes iegūtu tiesības darboties vispār-izglītojošās skolās kā pilntiesīgas skolotājas, ik gadus, sākot ar 1929. g. līdz 1933. g., iesniegti lūgumi, gan tieši Izglītības ministram, gan caur Zemkopības ministriju Saeimas deputātiem

Ministru prezidentiem, pat vairākas lauksaimnieču delegācijas bijušas pie Ministru prezidentiem un ministriem, bet visas šīs pūles bija veltas līdz 1933. g. pavasarim, kad pirmo reizi Izglītības ministrs nozīmēja komisiju semināra lietu caurskatīšanai. Komisija nolēma semināra tiesības paplašināt: 1) atļaut absolventēm darboties vidusskolās kā mājturības skolotāju kandidātēm un rokdarbu skolotāju vietas izpildītājām; 2) ieskaitīt humānītaros un pārdarbošos priekšmetos, izņemot jauniešu psiholoģiju; 3) ieskaitot daižzinību nozares priekšmetus, izņemot praktisko kompozīciju; 4) pilntiesīgu Vidusskolu skolotāju tiesības iegūt pēc pārbaudījuma jauniešu un pusaudžu psiholoģijā, praktiskā kompozīcijā un pēc praktiskā, 6 mēnešus gadā kursa absolvēšanas mākslas amatniecībā, pēc Izglītības ministrijas apstiprinātām programām. Pēc valdības maiņas Kaučminde seminārs atkal griežas pie Izglītības ministra V. Gulbja ar lūgumu revidēt komisijas lēmumu, atceļot prasību apmeklēt amatniecības kursus, bet ja tas nebūtu iespējams, tad saīsināt vismaz līdz 3 mēnešu kursa apmēriem. Ar ministra 1933. g. 13. oktobra lēmumu papildkursu ilguma prasību samazināja uz 3 mēnešiem.

Kad semināru pārkārtoja ar trīsgadīgu mācību kursu un kursā uzņēma Izglītības ministrijas pieprasīto mākslas amatniecības kursu, 1936. g. LLK no jauna griežas pie Izglītības ministra ar lūgumu piešķirt semināra absolventēm pilnas vidusskolu mājturības un rokdarbu skolotāju tiesības, bez kādiem papildkursiem un pārbaudījumiem. Ar Izglītības ministra A. Tenteļa 1937. g. 28. jūnija lēmumu semināra absolventēm piešķir vidusskolu rokdarbu un mājturības skolotāju kandidātu tiesības; pilnas tiesības iegūst, ja noliek papildus pārbaudījumu jauniešu un pusaudžu psiholoģijā.

Visos pastāvēšanas gados seminārs ņēmis dzīvu dalību dažādos sarīkojumos, kā: iekšzemes ražojumu propagandas dienās, lauksaimnieku nedēļās, lauksaimnieču kongresos, lauksaimniecības izstāžu sarīkošanā, gan piedaloties ar saviem rokdarbiem un ražojumiem, gan arī palīdzot tās noorganizēt un vadīt; ņēmis dalību visu pļaujas svētku sarīkošanā, augļu, zivju, piena u. c. ražojumu izmantošanas propagandas sarīkojumos. Piedalījies ar rokdarbiem vispasaules izstādē Briselē, kur ieguva augstāko godalgu (grand

Prix). Tāpat par izstādījumiem ieguvis I godalgas Kurzemes apgabala izstādē Liepājā un Latgales apgabala izstādē Rēzeknē.

Visi semināra pastāvīgie mācības spēki, ārpus darba seminārā ņēmuši dzīvu dalību sabiedriskā darbā gan ar referātiem, dažādās organizācijās un sarīkojumos, gan skrejlapām, grāmatām, rakstiem dienas presē un periodiskos izdevumos, propagandējot latviskas mājas kultūras idejas un veselīgus dzīves un saimniekošanas principus. Uz semināra mācības spēku ierosinājumu noorganizētas arī pirmās mājturības veicināšanas biedrības, kas ievadīja tagad tik plašo, lauksaimnieču sabiedrisko mājturības darbu. Tāpat semināra mācības spēki ņēma dalību armijas ēdienu kartes pārkārtošanā un sastādīšanā un armijas pavāru apmācīšanā no kareivju uzturam paredzētām uzturvielām pagatavot veselīgākus un garšīgākus ēdienus.

Lai iepazītos ar mājsaimniecības mācības metodēm, mācību iestāžu noorganizēšanu un gūtu jaunus ierosinājumus savam darbam, gandrīz visi semināra mācības spēki ar saviem līdzekļiem

Kaucmindietes brīvos brīžos

gan ekskursijās, gan atsevišķu studiju ceļojumos apmeklējuši Vakareiropas valstis un gūtās atziņas un ierosinājumus izlietojuši semināra izveidošanas darbā, pielāgojot tos mūsu zemes apstākļiem un pasībām.

Ja salīdzinām Kaucminde mājturības semināru ar līdzīga tipa mājsaimniecības mācību iestādēm citās valstīs, tad varam teikt, ka daudzām no tām mēs esam aizgājuši priekšā, bet daudzas ir arī labākas par mūsu semināru. Par to nav ko skumt. Mums jāaug un jāveidojas saskaņā ar mūsu dzīves apstākļiem un prasībām, jo tikai tad seminārs būs vienmēr zaļš un cieši pieaudzis zars mūsu tautas kultūras ozolam.

Mājturības skolotājas darbs mājturības skolās

E. Āboliņa,

Zaļenieku mājturības skolas skolotāja

15 gadi ir pagājuši, kopš 1923. g. rudenī Kaučmindes mājturības seminārs atvēra savas durvis, aicinot viduskolu beigušo jauno latvju sievieti talkā jaunam — latviskas lauku sētas izkopšanas darbam. Nākošā g. decembrī, pēc samērā isa sagatavošanas kursa, pirmās absolventes uzsāka savas darba gaitas kā pirmās mājturības skolotājas Latvijā, pirmās līdzumnieces vēl neizkoptajā mājturības druvā. Jaunajam darbam, bieži nesaprastam, pārprastam, neatzītam, bija jārod piekritēji, atbalstītāji; bija jācīnās ar daudz un dažādiem aizspriedumiem un greiziem uzskatiem, zīmējoties uz mājturības mācības mērķiem; bija pašam jārod ārējās formas un metodes jauno mācību pasniegšanai sevišķi jaunatvērtajās speciālās mājturības skolās. Jaunajām darbiniecēm trūka piedzīvojumu, pat tehniski viņas pirmajā īsajā semināra kursa laikā bija vāji sagatavotas. Visos šos lielos trūkumos atsvēra pirmo darbinieču ārkārtīgā jūsma par savu darbu, darba prieks un pāri plūstošā darba enerģija. Darbs kļuva vieglāks un noteiktāks, kad Zemkopības ministrijas skolu nodaļa arī šīm jaunajām skolām sāka piegriezt savu interesi un vērību.

15 gadi nav sevišķi garš laika sprīdis, bet tomēr varam teikt, ka veikts un veidots ir ļoti daudz. Ja toreiz bija sajūta, ka mūsu darbs it kā gaisā kaņātos, tad tagad noteikti jūtam tam stipru reālu pamatu, jo sevišķi pēc 1934. gada 15. maija, kas izceļ un pasvītro arī sievietes un viņas darba lielo nozīmi mājas, ģimenes un valsts kultūras veidošanā.

Ko mājturības skolās mājturības skolotāja cenšas panākt un kādi ir viņas darba apstākļi?

Visas Zemkopības ministrijas pārziņā esošās mājturības skolas ir domātas lauku jaunavām, kas, pamatskolu beigušas, grib sagatavoties savas sētas kopšanai. Tādēļ mācību programmā uzņemti visi tie mācību priekšmeti, kas viņu šim darbam varētu sagatavot. To nav mazums, ja atceramies, cik daudz dažādu pienākumu jāveic lauku saimniecei gan savā ģimenē un mājā, gan dārzā, kūtī un citur. Daudzus no šiem mācību priekšmetiem atrodam

arī divgadīgo lauksaimniecības skolu programmā, tomēr mājturības skolas uzdevumi ir dziļāki un savdabīgāki.

Mājturības skolu uzdevums un mērķis ir — modināt un attīstīt savās audzēknēs dabas dotās sievietes garīgās īpatnības; mājturības skola grib no savas audzēknes veidot nevien labu praktiskā darba pratēju, saprātīgu modernu saimniekotāju, bet pāri tam jūtīgu sievieti, gādīgu ģimenes māti, saprātīgu savu bērnu kopēju un audzinātāju, savas mājas dvēseli un labo garu, kas pašai mājai un visai mājas dzīvei prot piešķirt to daiļumu un siltumu, ko apzīmējam ar vārdu „mājīgums.“ Šis spējas nevar no grāmatas mācīt, bet piemērotos audzināšanas apstākļos tās var modināt un izkopt.

Lai veiktu savu uzdevumu, tad blakus lauksaimniecības rakstura priekšmetiem (kā lopkopība, piensaimniecība, dārzkopība un līdzīgi) mājturības skolu programmā redzama vieta ierādīta arī ēdienu gatavošanai, ar barības mācību, augļu pārstrādāšanai, mājas iekārtošanai un uzkopšanai, higiēnai un zīdaiņu kopšanai, rokdarbiem un aušanai; bez tam arī vēl audzināšanas mācība, ētika un reliģija, rēķināšana un rakstvedība, mājturības grāmatvedība, sabiedriskās zinības, latviešu valoda un dziedāšana. Īstos mājturības priekšmetus ar ļoti maz izņēmumiem, pasniedz speciālistes kas beigušas Kaučmindes mājturības semināru. No mājturības skolu beigušām jaunavām mēs prasām, lai viņas spētu patstāvīgi gatavot vienkāršu, bet veselīgu uzturu, lai viņas prastu ražot, uzglabāt un izvērtēt lauku apstākļiem piemērotus dārzājus, lai viņas varētu savu māju piemēroti saviem apstākļiem ērti un gaumīgi iekārtot, prastu viņā kārtību un tīrību uzturēt, tādēļ praktiskajam darbam jāierāda ļoti redzama vieta. Audzēknes iestājas skolā samērā ļoti jaunas, bērnišķīgas, tēva mājās viņas gandrīz nemaz nav piedalījušās mājturības darbos, un arī pamatskola ar mazo mājturībai veltīto stundu skaitu nespēj dot kaut cik nopietnas zināšanas, kādēļ nepietiek ar vienreizēju praktiskā darba demonstrējumu, bet katrs darba paņēmieni, visādās variācijās ir daudzkārt un bieži jāatkārto, lai skolnieces attīstītu nepieciešamo minimālo veiklību.

Ēdienu gatavošanas programmā ietilpst visas galvenās ēdienu grupas. Šim priekšmetam paredzētais stundu skaits arī ir pietiekošs, tādēļ visās skolās kur darba apstākļi ir piemēroti, skolnieču sekmes būs nodrošinātas. Darbs norit gan lielajās internātu virtuvēs, kur pie vienas plīts lielos katlos tiek gatavots ēdiens lielam personu skaitam, gan arī spēcīlās mācību virtuvēs. Pirmajā gadījumā skolnieces, pa vairākām kopā, strādā pie vienas darba daļas, piem. dažas tikai pie kartupeļu vai sakņu tīrīšanas, citas atkal tikai pie gaļas sagatavošanas vai tīrīšanas darbiem u. t. t. Katra izpilda tikai vienu mazu visa darba daļu un viņai nav skaidras izpratnes par visu darbu, nav arī atbildības par padarīto darbu. Lielo katlu apkalpošana un pārvietošana bieži nav pa spēkam augumā sīkākām meitenēm. Darbs prasa citādu laika sadalījumu, citādu samēra aprēķinu nekā gatavošana mazākās porcijās.

Lielās internātu porcijas prasa stingru visu produktu svēšanu, un skolnieces nevar vingrināties mājas apstākļos tik nepieciešamā neatkarībā no svāriem, atvietojot tos ar piemērotiem mēriem. Skolniecēm, sevišķi mācības sākumā, šāds darba veids maz piemērots, jo netuvina viņas tam darbam, kas viņas gaida tēva mājās pēc skolas. Mācību virtuvēs dod iespēju novērst visus šos trūkumus. Viņu iekārta ar daudzām mazām darba vietām dod iespēju iedalīt katrai atsevišķai skolniecei tik lielu darbu, kāds viņai, vienai pašai strādājot, ir pa spēkam. Tā skolnieces, kuŗu starpā sākumā ir ļoti daudz neuzņēmīgu, nepatstāvīgu, drīz vien kļūss drošākas, pieradinās pie patstāvības un atbildības par sāktā darba novešanu līdz galam.

Darba vietu skaits mūsu mājturības skolu mācību virtuvēs svārstās no 2—5. Iekārta dažās pietiekoša, citās vēl jāpapildina. Darbs virtuvēs notiek ļoti intensīvi un prasa no skolotājas ārkārtīgi daudz fiziskas un garīgas izturības. Ēdienu gatavošanas darbs prasa, lai skolotāja pastāvīgi sekotu darba norisei visās darba vietās, lai grieztu skolnieču uzmanību uz notiekošām barības līdzekļu pārmaiņām, kā arī novērstu vēl laikā kļūdas, kas apdraud ēdienu labu izdošanos. Sevišķi grūts darbs kļūst tur, kur telpas neatbilst higiēnas prasībām, zīmējoties uz telpu lielumu, temperatūru, apgaismošanu, ventilāciju. Tas bieži vērojams tur, kur

mājturības skolas nav novietotas speciālās jaunceltnēs. Skolnieču skaits mājturības skolās uzrāda kāpjošu tendenci, kādēļ grupā sanāk dažreiz līdz 20 un vairāk audzēkņu uz vienu skolotāju, kas praktisko darbu padara ārkārtīgi grūtu un mazina tā sekmes.

Praktiskie darbi augļu pārstrādāšanā paredzēti vasaras semestī. Šo darbu skolnieces strādā ar sevišķu patiku, jo tas neprasa no viņām tik koncentrētu uzmanību kā ēdienu gatavošana un par darba rezultātiem vēl ilgi var priecāties. Kur pie skolām vai šo fermām ir izkopti labi augļu dārzi vai citādi nodrošināts vajadzīgais izejmateriāls, tur darbs norit īsti sekmīgi, dodot nevien skolniecēm labu praksi, bet arī kopgaldam bagātīgu konservu krājumu.

Visgrūtāk mājturības skolotājai ir realizēt mājas iekārtošanas un apkopšanas programmu. Šis priekšmets zināmā mērā ir jāuzskata par centrālo un galveno mājturības skolās; jo tas sevī apvieno visvairāk mājturības skolas mērķus — praktisko un ideālo. Šinī mācībā nevien jāpanāk, lai skolnieces prastu veikli un pareizi kopt un tīrīt dažādas telpas, traukus, apģērbus, bet jāmodina viņās arī izpratne par mājas kultūras lielo nozīmi cilvēka, ģimenes un tautas dzīvē, jāmodina tīrības, kārtības un daiļuma izjūta. Šis priekšmets savā praktiskā daļā ir audzināšanas problēma. Labi nostādīts, tas lieliski palīdz audzināt raksturu, veidot personību, izkopt jaukas tradīcijas. Šī priekšmeta sekmīgai mācīšanai nepieciešams labi nostādīts internāts un harmonisks noskaņojums visā skolas dzīvē, labs t. s. „skolas gars“. Sekmīgai mācīšanai visa skolas un internāta dzīve būtu, cik tālu vien tas iespējams, jātuvinā mājas un ģimenes dzīvei. Meitenes mājturības skolās ir tānī vecumā, kad viņas pēc savas garīgās struktūras ir ārkārtīgi jūtīgas pret visiem apkārtnes iespaidiem. Viņas šinī laikā var viegli veidot, bet izraisīt un attīstīt viņās īpatnēji sievišķīgo varēs gan vienīgi sievietes, ne vīrietis, un darbs vissekmīgāk noritēs tur, kur viss galvenais pedagoģiskais personāls būs viengabalains.

Praktiskie darbi mājas kopšanā mājturības skolās norit galvenā kārtā skolniecēm kopjot internāta un pa daļai arī skolas telpas, tīrot kopgaldā traukus un telpas, kā arī mazgājot personīgo

veļu. Demonstrātīvi — praktiskas stundas šini priekšmetā nav paredzētas, bet tikai t. s. praktiskās.

Vēl pie mājturības skolotājas uzdevumiem jāpieskaita krogalda vadišana, kas skolās ar lielu audzēkņu skaitu (vairākās tas sniedzas līdz 70) mājturības skolotājas darbu ievērojami pavairo. Produktu piegāde un uzglabāšana, lielā, skolas apstākļos diezgan sareķģītā darba tehniskā organizēšana, pakļauto darbinieku darba pārraudzība un piedevām diezgan plašā grāmatvedība — viss tas prasa daudz laika un enerģijas. Šis darbs jāveic tā sauktajā brīvlaikā, t. i. mācības stundas starplaikos un vakaros. grāmatvedība bieži arī svētdienās vai skolu brīvlaikos. Arī krogalds un krogalda telpas (virtuve, ēdamistabas, pieliekamie un pagrabi) jāuzskata par mācības līdzekli. Darba telpām jābūt higieniskām un pareizi iekārtotām, lai tās dotu iespēju darbu racionāli veikt un būtu skolniecēm par uzskatāmu paraugu.

Piedzīvojumi rāda, ka praktiskais darbs dažādās mājsaimniecības nozarēs ir tas, kas vispilnīgāk izraisa skolniecēs snaudošās spējas, labāk nekā to spēj vislabākā teorijas stunda, tādēļ praktiskā apmācība būtu jāceļ lielākā godā nekā līdz šim. Tomēr atalgojuma ziņā dem. praktiskā darba stunda tiek vērtēta tikai $\frac{1}{2}$ stunda, bet praktiskā pat tikai kā $\frac{1}{4}$ stunda. Tapēc iznāk, ka pilnas algas saņemšanai mājturības skolotājai papildus vēl jā māca citi priekšmeti. Visbiežāk tie mēdz būt augļu pārstrādāšana, mājturības grāmatvedība, dažās skolās arī rēķināšana, higiēna un mazbērna kopšana, piensaimniecība.

Bez jau minētiem pienākumiem mājturības skolotāja piedalās arī vispārējā skolas audzināšanas darbā, veicot katru otro vai trešo nedēļu dežūrējošās skolotājas pienākumus, strādā arī skolas mazpulkā vai citā audzēkņu organizācijā, ieņem sekretāres vai bibliotekāres amatu. Vēl jāpiezīme, ka mājturības skolās darbi rit vienlīdzīgi intensīvi kā ziemā, tā vasarā.

Kā redzams, mājturības skolotājas darbs nav viegls, tomēr nav izsīkusi šī darba darītājas enerģija; vēl joprojām viņa strādā ar lielu dedzību, veltījot darbam savas gaišākās dienas un savu roku darbu viņa nereti ir strādājusi pāri saviem spēkiem, nesau-

dzējot savu veselību, nobīdot pie malas personīgās intereses un ērtības, ar vienīgo vēlēšanos — sekmēt darba labāku izdošanos, sprausto mērķu sasniegšanu. Sevišķs gandarījums mājturības skolotājam ir tas, ka idejas, par kuņām viņa cīnījusies visus šos 15 gadus, tiek tagad atzītas kā nepieciešama sastāvdaļa mūsu valsts izveidošanas darbā. Tas liek mums cerēt, ka turpmāk mēs savam darbam sabiedrībā atradīsim vēl dzirdīgākas ausis un devīgākas rokas — latviskās Latvijas labad!

LLK mājturības instruktore un lektori gadskārtējos papilduursos. Vidū mājturības nodaļas vadītāja T. Mežsēta

Mājturības organizācija uz laukiem.

T. Mežsēta,
LLK Mājturības nodaļas vadītāja.

Mūsu valsts ir lauksaimniecības zeme. Valdība dara visu iespējamo, lai šo saimniecības nozari celtu un nostādītu uz drošiem pamatiem; nodrošina lauksaimniecības ražojumu cenas, gādā darba spēku, algo lielu skaitu agronomu, atvieglo mašīnu un būvmateriālu iegādi un izdod daudz saistošu noteikumu lauksaimniecības veicināšanai.

Un tomēr šo galveno un lielāko mūsu valsts saimniecības nozari — lauksaimniecību nevar veidot vīriešu rokas un prāts vien, bet te nepieciešams arī sieviešu darbs.

To apstiprinājis arī mūsu Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, teikdams: „Bez sieviešu nopietnas līdzdalības mūsu lauksaimniecība nemaz nevarētu uz priekšu iet“.

Par teikto esam pārliecinājušies arī dzīvē, redzēdami, ka bieži vien daudzas saimniecības stāv uz vietas vai nīkuļo, vai pat pilnīgi sabrūk saimnieces vainas dēļ. To apstiprina arī vecu vecais sakāmvārds, ka saimniece ar priekšautu var vairāk no mājas iznest, kā saimnieks ar vezumu ievest.

Ja nu lauku sievietes darbs lauksaimniecībā tik nopietns un atbildīgs un ja bez tīri saimnieciskiem darbiem mājā, virtuvē, dārzā, kūtī un uz lauka tai vēl jāizaudzina stipra un vesela jaunā paaudze, jāgādā par mājas siltumu un satīcību, tad sapratisim, cik daudz zināšanu, spēka un izpratnes nepieciešams ikvienai lauku sievietei sava darba un uzdevumu labai veikšanai.

Katra sieviete pamatzināšanas savam mājas darbam mācās no savas mātes, tad dažādās skolās,ursos un dzīvē viena ro otras. Bet dzīvē nekas nestāv uz vietas. Arvien jaunas atziņas nāk klāt. Tās izlietojot, mēs spējam nevien savu dzīvi uzlabot, vieglāku un tīkamāku darīt, bet pildām arī savu pienākumu pret valsti, jo celdami savas mājas saimniecisko un kulturālo labklājību, ceļam arī valsts labklājību.

Tās daudzās lauku sievietes, kas jau saistītas praktiskā darbā, kam nav vairs iespējams apmeklēt skolas, gaŗākus kursus vai kā citādi papildināt savas mājturības zināšanas, jau kopš vairākiem gadu desmitiem domājušas par sava darba un dzīves apstākļu uzlabošanu, labāku un pareizāku darba izpratni un pienākumu pildīšanu, papildinot savas zināšanas dažādās biedrībās, sanāksmēs unursos.

Pirmie mājturības kursi noturēti 1909. gadā. Tiem seko arvien vairāk un vairāk. Līdz 1925. gadam, kad sāka darboties Kaucmindes mājturības seminārs, ka kursu vadītājas strādāja dažādas speciālistes. Sākot ar 1926. gadu, isāku un gaŗāku kursu vadīšanu uz laukiem pārņem Kaucmindes mājturības semināra absolventes, kas līdz pat šim laikam ir vienīgās mājturības darba un zināšanu izplatītājas uz laukiem. Līdz ar to arī viss darbs ir viegli saskaņojams, veidojams un vadāms.

1930. gadā sāk strādāt pirmā mājturības pārraudze Ērgemes mājturības veicināšanas biedrībā, Vidzemē.

Mājturības pārraudze apmeklēja biedrībā sastāvošās saim-

niecības nn mācīja katru atsevišķu namamāti dažādos mājsaimniecības darbus labāk un pareizāk veikt. Pirmajai mājturības pārraudzības biedrībai sekoja citas. Pabalstu mājturības instruktoņu algošanai mājturības veicināšas biedrības līdz 1935. g. 15. aprīlim saņēma no Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrības, un pēdējai piekrita arī virsuzraudzība par instruktoņu darbu.

1935. g. 15. aprīlī darbu uzsāka Latvijas Lauksaimniecības kamera un savas mājturības nodaļas pārziņā nodeva visu iepriekšējo mājturības instruktoņu darba pārzināšanu, organizēšanu un pabalstu izsniegšanu. Mājturības pārraudžu skaits sāka strauji augt, jo pieprasījums pēc viņām kļuva arvien lielāks. 1936. gadā visā valstī jau strādāja 35 mājturības pārraudzes.

Lai apmierinātu lielāka skaita lauksaimnieču vajadzību pēc instruktores padomiem, Latvijas Lauksaimniecības kamera, sākot ar 1936. gadu, sāka noorganizēt mājturības rajonus. Katram rajonam kamera algo mājturības instruktori, kas savā rajonā par brīvu notur kursus, priekšlasījumus, iekārto padomdošanas dienas, strādā mazpulkos un apmeklē atsevišķas saimniecības, dodot tur norādījumus un padomus dažādos mājsaimniecības jautājumos.

Mājturības rajonu skaits tika arvien palielināts. Pašreiz visā valstī ir 35 mājturības rajoni, un katrā rajonā strādā viena instruktore.

Bez tam vēl pie 12 biedrībām strādā instruktores, kuņu darbības lauks ir biedrību robežās. Katrai šādai instruktorei jāapkalpo 3—4 biedrības, kas iepriekš ir vienojušās par kopēju darbu. Tā saucamā atbildīgā biedrība pēc pastāvošiem noteikumiem saņem pabalstu no Latvijas Lauksaimniecības kameras instruktores algošanai, bet pārējo daļu piemaksā no saviem un kaimiņu b. bu. līdzekļiem.

Saskaņā ar jauniem lauksaimniecības biedrību statūtiem, katrā pagastā ir nodibināta un jau darbojas lauksaimniecības biedrība. Daudzas vecās biedrības tika likvidētas, to starpā arī ap 60 mājturības veicināšanas biedrību.

Pie katras lauksaimniecības biedrības pastāv dažādas biedrības mērķus veicinošas sekcijas: zemkopības, lopkopības, mājturības, sabiedriski kultūrālā.

Mājturības sekcijas pie lauksaimniecības biedrībām pašreiz vēl organizējas. Darbu uzsākušas jau pāri par 200 sekcijas. Mājturības sekcijas nākotnē būs tās vietas, kur lauku sievietes, ejot roku rokā, viena otru atbalstīdamas un uzklaudamas mājturības instruktoņu jaunās atziņas un padomus, smelsies daudz zināšanu un ierosmes darbam. Un arī instruktorēm lielākais darba lauks būs palīdzēt ikvienai sekcijas dalībniecei un pulcināt arnien lielāku dalībnieču skaitu šais sekcijās.

Ja īsumā esam ieskatījušies Kaucmindes mājturības semināra absolventu sabiedriskajā darbā uz laukiem, tad jāatzīst, ka tas ir plašs un aptveņ visus mūsu dzimtās zemes novadus. Te vēl pieminēsim, ka mājturībnieču vadībā beidzamos gados ir notikušas lielās un plašās lauku sieviešu mājturības dienas. Latgales mājturības instruktores daudz darijušas arī Latgales sievietes labā.

Bez jau minētām 47 mājturības instruktorēm, pa ziemu ceļošos kursos vēl strādā 8 instruktores, bez tam trīs mēnešus gaŗus mājturības kursus lauku sievietēm kamera riko Jelgavā un Rīgā. Jāatzīst, ka mājturības veicināšanas darbs nav palicis bez panākumiem. Daudz veselīgāks, ar saknēm un augļiem bagātāks ir kļuvis uzturs uz laukiem. Lauksaimnieces no jauna ir mācījušās pirmā un goda vietā likt savus ražojumus. Tīrākas, ērtākas un baltākas ir kļuvušas daudzas lauku virtuves, daiļākas un latviskākas ir greznojušās mūsu lauku istabas. Spodrāki un gaišāki kļuvuši arī pagalmi un sētas. Priecīgas pašas nama mātes savos darbam piemērotos apģērbos ikdienā un sava novada ipatnēji skaistajos tautas tērpos svētkos. Atjaunotas ir vecas parašas un tikumi, kā vakarēšana, ciemos iešana, saderība, satība, darba mīlestība un prieks.

Un arī jaunā audze — mazpulku meitenes — ir daudz vērtīgu darbu un pamācību likušas sava pūra dibenā, paklausot mūžam čaklo un nenogurstošo Kaucmindes mājturības semināra absolventu — mājturības instruktoņu labam padomam.

Instruktores darbs un panākumi.

L. Paucīte,

LLK mājturības instruktore.

Vērtējot mājturības semināru bejgušo audzēkņu darba iespējamības, kā viena no galvenām nozarēm jāmin instruktores darbs. Instruktores mājturības zināšanas tautā ienes visdziļāk.

Ļoti mazs bija instruktoru skaits pašā pirmajā laikā, kad tas bija saistīts ar darbu mājturības veicināšanas biedrībās. Saņemot no Latvijas Lauksaimniecības Centrālbiedrības pabalstu, mājturības biedrības algoja instruktores, un biedrībā apvienotās saimniecības instruktores apmeklēja regulāri, atkarībā no biedru skaita, gandrīz katru mēnesi. Instruktores, vai kā laukos mēdza teikt mājturības pārraudzes tad sniedza namamātei un citiem mājas iedzīvotājiem gan praktiskas, gan teorētiskas zināšanas visdažādākos mājturības jautājumos. Instruktores bija katras mājturības b-bas viduspunkts, kur katrs varēja griezties un atrast padomu vajadzīgā lietā mājturības jautājumos. Jaunajām darbiniecēm darbs bija diezgan grūts un atbildīgs, jo nebija viegli dot pareizāko un labāko padomu ar dažreiz samērā mazo praktisko zināšanu krājumu, iegūt uzticību no vecām, daudz piedzīvojušām saimniecēm. Instruktorēm bija jābūt ļoti vispusīgām un vienlīdz labi jāpārzina visas daudzās mājsaimniecības nozares. Tomēr lietā liekot seminārā un praksē gūto gudrību, darbā bija labi un redzami panākumi

Sākumā instruktores visvairāk mācīja ēdienu gatavošanu, jo tas bija ātrākais ceļš iemantot lauku saimnieču interesi un uzticību. Ēdienu gatavošanā doti norādījumi viesību ēdienu un cepumu sagatavošanā, sniedzot tautā plaši izplatīto dažādo pavāru grāmatu komplicēto ārzemju recepšu vietā vienkāršus, ātrāk pagatavojamus, veselīgus mūsu iekšzemes produktu ēdienus.

Tāpat daudz propagandēta sakņu un dārzeņu audzēšana un izlietošana, tā veicinot ēdienu dažādību un pareizāku barības sastāvu ikdienas uzturā. Pirms dažiem gadiem jaunums likās mūsu senču vecu vecie veselīgie vienkāršie latviskie ēdieni un dzērieni gan viesību, gan arī ikdienas galdā, bet tagad tie jau iekaņojuši goda vietu.

Konservēšana instruktoju vadībā gājusi lieliem soļiem uz priekšu. Maz bija pat turīgo saimnieču, kas varēja iegādāties dārgos konservu traukus. Mājturības biedrību instruktore, ejot no mājas uz māju, iemācīja jaunus augļu un sakņu pārstrādāšanas paņēmienus. Neaizstājams bija kopīgais inventārs — dažādi augļu masas, sulas u. c. aparāti. Ar nedaudz līdzekļiem un zināšanām saimniecību klētīs un pagrabos bez ievārijumiem arvien vairāk redzami citi daudz vērtīgākie sterilizētie produkti, skābējumi un citi konservi. Reiz redzētais un pārbaudītais jau bija neatņemama daļa namamātes zināšanu pūrā. Saimnieces jau prata arī jaunus ceļus atrast un zinās pieņemt labo un vērtīgo, kas ar katru dienu nāk klāt un ir pārbaudāms. Vislabāko liecību darba sekmēm deva rudens ražas apskates, kuņas ikrudeņus rīko mājturības biedrības un sekcijas.

Divas pirmās minētās nozares viegli izlauza sev ceļu, jo tās bija ļoti nepieciešamas un reāli saskatāmas. Daudz grūtāk bija un ir vēl tagad lauksaimnieces pārliecināt par pareizu latvisku rokdarbu darināšanu. Pārspilēti likās aizrādījumi negatīvo rokdarbu strādāšanā. Par daudz plaši izplatīta bija raibās puķu pasaules, zvēru dārzu tehnika. Bet arī šeit, izceļot praktiskā darbā mūsu veco rokdarbu mākslu, skaistumu un īpatnību, pamazām daudzas lauku sievietes iemācījās pareizi vērtēt un cienīt mūsu seno krāšņo rakstu. Ja pilsētās latviskos rokdarbus grūti ienest, tad laukos jau tagad diezgan liels pulks latviskā cienītāju. Un daudzas lauku mājas jau var lepoties ar glītiem latvisko audumu un rokdarbu rotājumiem.

Valkājot tautas tērpus, instruktore iepazīstināja ar tiem mājturības biedrību biedrenes. Un tagad jau istie tautas tērpi ieguvuši latviešu sievietēs vajadzīgo cieņu.

Mūsu veco māmuļu aušanas māksla likās kā pazudusi. Bieži jaunā instruktore vislabāk sapratās ar vecmāmiņu, jo viņa prata cienīt un izcelt vecmāmiņas darinājumus, fabriku darbu liekot otrā vietā. Mājturības instruktore daudz darijušas aušanas atjaunošanā, un ne vienā vietā vien 30—40 gadus bēniņos gulējušās stelles nāca atkal darbā.

Mājturības instruktorēm pūrā līdzī deva arī sviru stelles,

kas deva iespēju parādīt vēl neredzētus audumus: galda, gultas, grīdas segas, aizkarus, mēbeļu drānas.

Ipatnēja ir katras mājas iekārta un saimniekošanas kārtība. Un nav viegli instruktorei atrast īsto un pareizo ceļu ikkatrai saimniecībai. Te atvērās viņai plašs darba lauks, izprast katru saimnieci kā cilvēku, izprast tās darba un dzīves apstākļus un dot labus padomus. Ne vienu vien reizi instruktore darbā neveiksmes radīja šo jautājumu atrisināšana. Mājas iekārtošanā un uzkopšanā lauku sētās vēl darāms ļoti daudz. Pirmajam darbam panākumi ir, bet mazi, jo daudzām namamātēm grūti atnest iesāktās, kaut arī sliktās parašas.

Taču pamazām dažs labs celiņš izlauzts, istaba biežāk izslaucīta, sētas apkoptas. Un drīz vien spodrība un kārtība būs katras labas saimnieces gods un prieks.

Lai spodrību būtu vieglāk ievest un uzturēt, tad instruktore ir rādījušas labākus mājas uzkopšanas rīkus, līdzekļus, darba paņēmienus, centušās iepazīstināt ar mājsaimniecībā nepieciešamām labierīcībām, mācījušas praktiski un ērti iekārtot dzīvojamās un saimniecības telpas un rūpējušās arī par mājas apkārtnes izdaiļošanu.

Mājturības veicināšanas biedrības instruktoņu vadībā darijušas svētīgu darbu savā apkārtnē, paceļot mājsaimniecību augstākā pakāpē. Instruktores bez saimniecību apmeklējumiem rikoja arī kursus, priekšlasījumus, demonstrējumus, sacensības un citus sarīkojumus. Daudz devušas arī mājturības biedrību ekskursijas, rādot svešās mājās gan slikto, gan labo.

Mājturības biedrību instruktoņu darbs daudzās saimniecībās pacēla mājsaimniecību, tomēr ne mazāko daļu, ne pusi no visām mūsu saimniecībām, jo ļoti mazs bija mājturības biedrībās apvienoto saimniecību skaits. Tādēļ LLK Mājturības nodaļa instruktoņu darbu pārvirzīja no biedrībām rajonos. Tagad jau visa valsts sadalīta mājturības rajonos, kur darbojas mājturības instruktore. Instruktores darbs mājturības rajonā ir vispārīgs un daudzām saimniecēm līdz šim svešā lieta kļuvusi pazīstama un nepieciešama. Pamazām rodas lauksaimniecību biedrību mājturības sekcijas. Te nestrādā vairs atsevišķas instruktore, bet sek-

cijas vadītāja un dalībnieces izmanto rajona instruktores padomus. Instruktores sekcijās vada kursus, notur priekšlasījumus, apmeklē atsevišķas un atbalsta saimniecības.

Zināmu laiku strādājot, instruktore ar savu rajonu iepazīstas un pārzina saimniecību vajadzības un prasības. Rosīgākās sekcijas var liecināt par kopīgā darba sekmēm, ko dod sekcijas iegādātais inventārs, dažādas labierīcības u. t. t.

Instruktores rajonā rīko kursus un citus sarīkojumus arī citu organizāciju, ne tikai lauksaimniecības b-bu mājturības sekciju aicinātas, cenšoties vienmēr un visur celt mājturības izglītību.

Tā daudz darba instruktorēm ir mazpulkos. Mazpulku meitenes ir nākošie palīgi instruktorēm viņu darbā. Arī mazpulkos instruktorēm darbs aptveļ tāpat visas galvenās nozares mājsaimniecības laukā. Mazo meiteņu darbiem ražas apskatēs daudzkārt piešķirāma svarīga nozīme.

Instruktores savā darbā iet arvienu dziļāk un tālāk un gaida darba sajūsmu no lauku sievietēm.

Lauku sievietes darbs

M. Apine,
praktiska lauksaimniece

Neviena mājsaimniecības izglītība iestāde nedod savām audzēknēm dzīvē līdz tik bagātīgi pielocītu, teorētisku un praktisku zināšanu pūru kā Kaucmindešes mājturības seminārs. Šim pūram vēl līdzī kā piedeva iet darba prieks. Viena daļa šī semināra absolventu ir palikušas lauku sētās, un te nu godam jāsaka, ka lauki ir tā vieta, kur viņas vispilnīgāk var savas zināšanas izlietot. Ja domājam par lauku sievietes darba apstākļu uzlabošanu, tad te semināristei ir dota iespēja gudrot un mēģināt savienot teorētisko ar praktisko un rezultātā panākt jaunu metodi darba atvieglošanai. Te nu vispirms jāmin prasme iedalīt darba dienu — darba plāns, ko ļoti noderīgi sastādīt vairākām dienām (vēlams nedēļai) uz priekšu. Strādājot pēc plāna, darbs stipri atvieglojas, nav jūtams darba sastrēgums. Tāpat nepieciešami sastādīt nedēļas ēdienu karti, kas dod pārskatāmību par mājās

esošiem produktiem un to izlietošanu uzturā tā, lai būtu dažādība un uzturs būtu veselīgs. Augļu un dārzeņu pārstrādāšana konservos ienes dažādību ēdienu kartē arī ziemā un agrā pavasarī, tāpat gaļas pārstrādāšana atvieglo daudz soļu un pūļu, sevišķi tādās reizēs, kad ēdiens ātri jāpagatavo.

Šis zināšanas ir sniedzis seminārs, un realizējot tās dzīvē, jūtams liels darba atvieglojums. Atliek laiks palasīt laikrakstus, žurnālus, piedalīties arī sabiedriskajā dzīvē, un lauku sabiedriskā dzīve ir tā, kas mums visvairāk jāceļ uz augšu.

Uzturēt mājās tirību un kārtību, veidot mājās latvisko garu — ir katras kaucmindietes pienākums. Te mums jābūtu priekšzīme arī pārējām lauku saimniecēm. Lauki ir tautas kultūras šūpulis, kur vecmāmiņu atmiņās vēl tagad glabājas mūsu skanīgās tautas dziesmas un pūra lādēs brīnišķīgie latvju raksti. Šiem rakstiem vispirms goda vietu ierādīsim savos dzīvokļos, tikai tad varēsim to prasīt arī no citiem. Pareizo latvju rakstu izpratni, kompozīciju un izlietošanas prasmi mums ir devis seminārs. Ja mēs šim dzīvokļu latviskošanas darbam pieiesim ar sajūsmu, tad spēsīm šo sajūsmu iedvest arī citiem.

Ja lauku māmuļas prasa padomus vēl samērā jaunām semināristēm — mājturības instruktorēm mājas iekārtošanā un izdaiļošanā un ēdienu gatavošanā un ja instruktoru padomi spēj viņas apmierināt, tad tas ir skaidrs pierādījums, ka semināristes ar iegūtām zināšanām spēj nest sauli un gaismu lauku sētās.

Mūsu darbs veselības kopšanas iestādēs

J. Ozoliņa

no Tērvetes sanatorijas

Daudz līdzekļu mūsu valstī tiek ziedoti tautas veselības kopšanai un uzturēšanai. Tiek iekārtotas slimnīcās pēc visām zinātnes prasībām. Valsts veselīgākajos apgabalos paceļās plašas un saulainas sanatorijas. Šajās iestādēs darbojās labi sagatavoti ārsti, kuņģi pielieto visas savas zināšanas, lai glābtu nelaimīgos. Te darbojās māsas un slimo kopējas ziedodamas savus spēkus slimnieku labklājībai.

Nav sen vēl tie laiki, kad valdija uzskats, ka slimniekam tikai nepieciešama ārsta palīdzība, viņa izrakstītas zāles, māsu un kopēju apkopšana. Par viņa uzturu neviens tuvāk nepadomāja, deva to kas slimniekam garšoja vai pie ka viņš bija pieradis, bieži vien ar tādu rīcību padarot stāvokli vēl ļaunāku. Slimnieka dziedināšanai ka nepieciešamu uzskatīja tikai attiecīgus medikamentus.

Pamazām šie uzskati sāka mainīties, sāka piegriezt vērību arī slimnieku uzturam. Mēģināja viņa organismam nepieciešamo pasniegt dabīga uztura veidā. Tagad jau ir izveidotas plašas atsevišķo slimību diētas, kuņģos nosaka ne tikai attiecīgā gadījumā atļautos uztura līdzekļus, bet arī stingru šo uztura līdzekļu sagatavošanas veidu.

Tomēr mums bieži vēl ir sastopamas stipri trūcīgas virtuves un tikpat trūcīgas ir šo virtuvju vadītāju zināšanas. Netrūkst arī gaišu un modernu virtuvju un starp šo virtuvju vadītājam arī tādas, kas seko ārstu norādījumiem un cenšās, lai veselības iestādēs virtuve atbilstu savam uzdevumam. Tomēr šis darbs vēl ir stipri grūts, jo pie mums diētas jautājumu pētīšanā vēl daudz kas darāms. Ārzemēs pastāv veseli institūti, kuņģos slavenu profesoru vadībā strādā pie atsevišķo diētu izveidošanas. Te rodās katrai slimībai sava diēta, kur zinātnieki nosaka attiecīgos uztura līdzekļus un viņu sagatavošanas veidu. Šajās iestādēs sagatavo arī virtuvju vadītājas, kuņģas aiziet savā darbā pilnīgi sagatavotas atbildīgajam uzdevumam.

Mums trūkst vēl pašiem savu noteiktu un izveidotu uzskatu atsevišķo diētu jautājumos. Trūkst arī attiecīgas literatūras.

Ja mēs palūkojamies, kas tad ir veikts mūsu veselības kopšanas iestāžu virtuvēs un viņu darba izveidošanā, tad jāsaka, ka vienā otrā vietā jau redzamas diezgan jūtamas pārmaiņas. Ka lielu un nopietnu panākumu varam uzskatīt ēdienu kartes pārkaršošanu ienesot viņā tādas atzīstamas pārmaiņas, kā ierobežotu gaļas patēriņu, pastiprinātu sakņu un augļu pielietošanu. Stipri jūtamas pārmaiņas arī uztura sagatavošanā un pat pasniegšanā. Tāpat izseko, lai katrs slimnieks saņemtu vēlamo kaloriju daudzumu, lai neapgrūtinātu savu jau tā novājināto organismu ar lieku barības vielu devu.

Vēl nopietnāks un grūtāks darbs mūs gaida pie atsevišķo slimību diētu izveidošanas. Visam, kas līdz šim tiek darīts, pamatā tiek ņemti ārzemju sasniegumi. Bet kas noder ārzemēs, pie mums nav pielietojams bez zināmiem pārgrozījumiem, jo vienas tautas virtuves rāžojumi ļoti atšķiras no otras. Vispārīgi pieņemamas šie būs tikai no zinātnes par pareizu atzītās uztura vielas, viņu samēri un varbūt arī sagatavošanas veidi. Kādus uztura līdzekļus ņemt, kā sagatavot un piemērot slimniekam, lai negrēkotu pret zinātnes atziņām, tas ir mūsu darbs. Man gribētos teikt, ka tas ir patreiz mūsu nopietnākais un smagākais darbs.

Šajā virzienā mums jāmeklē un jāveido pašām, jānācās nopauš pie dzīvojumiem. Strādājot un atziņas uzkrājot, nākotnē varēsīm cerēt sagādāt literatūru par diētas jautājumiem latviešu valodā, kuļa būs no zinātnes atzīta un kas nepieciešama ne tikai veselības iestāžu virtuvu vadītājiem, bet arī katrai nama mātei.

Pamatskolas mājturības mācības virtuve

Izglītības ministrijas darbs mājturības izglītības sekmēšanā

K. Andersone,

Izglītības ministrijas mājturības instruktore

Atzīstot, ka sievietes zināšanas mājturībā ir ļoti svarīgs faktors tautas un valsts materiālās labklājības veicināšanai kā arī ētisko, aistētisko vērtību un dzīves prieka vairošanā jaunātnē un pieaugušajos, Izglītības ministrija piegriež izcilu vērību tam, lai latviešu jaunavas, apmeklējot pat tikai vispārīzglītojošās mācības iestādes, piesavinātos nepieciešamās zināšanas darbam mājās un lai latviešu jaunavās izkoptu krietnas mājas turētājas garu

Sekmējot mājturības zināšanu izplatīšanu, Izglītības ministrijas darbs šajā nolūkā ir izpaudies vairāk virzienos: 1) saistot ministrijā mājsaimniecības speciālisti-kaucmindieti, 2) atvēlot nepieciešamo stundu ekaitu dažādās mācības iestādēs, 3) gādājot mācības līdzekļus mājsaimniecības mācībai, 4) rūpējoties par skolotāju mājsaimniecības zināšanu paplašināšanu un padziļinā-

šanu, 5) gādājot mājsaimniecības mācībai nepieciešamās telpas un to iekārtu, 6) izveidojot jo plaši pareizu skolnieku ēdināšanu skolās, 7) rūpējoties vispār par glītāku, ērtāku un higiēnisku mācības un kopmītņu telpu iekārtošanu un 8) atveļot un pārzinot kursus un skolas mājturības mācīšanai.

Reālizējot nodomu plašāk veikt mājturības izglītības veicināšanu, I. M. 1932. gada darbā pieņēma mājturības instruktori un no 1934. g. instruktori-kaucmindieti. Pēdējās uzdevumi bij: izstrādāt dažādus projektus minētajos virzienos, nākt ar ierosinājumiem mājturības lietās un inspicēt mājturības mācību un skolēnu ēdināšanu skolās. Kaucmindietes darbs šajā lielajā valsts iestādē ir bijis sekmīgs tādēļ, ka I. M. vadība ir reālizējusi pēc iespējas visus ierosinājumus, cik vien tas bijis iespējams, netraucējot pārējo darbu un atrodot ierosinājumu reālizēšanai ievērojamus līdzekļus.

Mājturības izglītības sekmēšanai sevišķi svarīgi bij stundu pavairošana mājturības mācībai pamatskolās, skolotāju institūtos un praktiskajā ģimnāziju tipā. Ar nedaudz mazāku stundu skaitu strādā ģimnāziju humanitārais tips un komercskolas. Līdz ar stundu skaita palielināšanu pārstrādāja arī visas programmas, piešķaņojot tās lielākajam stundu skaitam un jaunākajām atziņām mājturībā un tās mācīšanā. Šeit atrodam arī tādus programmas punktus, kas prasa mājsaimniecības darba noskaidrošanu dibinoties uz darba zinātnes atziņām.

Svarīgs faktors mācībā ir labi mācības līdzekļi. Tādēļ arī jau 1935. g. tika sastādīts pirmais mājturības māc. tabulu komplekts un mācības grāmata pamatskolām. Patlaban sastādīts jau otrais tabulu komplekts un tuvākā nākotnē iznāks mācības grāmata ģimnāzijām, skolotāju institūtiem un grāmata par skolēnu kopēdināšanu un kopmītņiem, tāpat mājturības mācības metodika.

Lielu darbu mājsaimniecības izglītības sekmēšanā veic arī I. M. rīkotie kursi pamatskolu mājturības skolotājām. Skolotājas šajosursos paplašina un padziļina savas zināšanas mājturībā kā arī dzird jaunākās atziņas mājturībā un mājturības mācībā. Kursi notiek dažādās mājturības nozarēs, līdz šim tos vadījusi I. M. mājturības instruktore un mājturības priekšmetos kā skolotājas darbojušās kaucmindietes.

Isti sekmīgi mājturības mācība var notikt tikai tur, kur ir vismaz piemērota mācības virtuve. Tādēļ arī tūlīt pēc jauno programmu apstiprināšanas I. M. mācības iestādes sāka iekārtot mācības virtuves. Lielākajās skolās izbūvē atsevišķas mācības virtuves (lielākajās pamatskolās provincē, visās Rīgas skolās, skolotāju kursos, skolotāju institūtos un ģimnāzijās), mazākajās pamatskolās izbūvē lielāku koptalda virtuvi un bez koptalda plīts tajā novieto 6-vietīgu mācības plīti. Mācības virtuvju izbūveskolās svarīga arī tāpēc, ka pastiprinātā mājturības mācība mazpulkos kā arī vispār kursu sarīkošana ir apgrūtināta mācības telpu trūkuma dēļ.

I. M. ir atvieglājusi virtuvju iekārtošanas darbus atsevišķām iestādēm tādā ziņā, ka ir sastādījusi svarīgākām virtuves mēbelēm metus un noskaidrojusi arī skolām piemērotākos traukus un darba rīkus. Tie izvēlēti ar nodomu: lai būtu lēti, tzturīgi un glīti un derētu arī mājas saimniecībām par paraugu.

Uztura mācības jautājumus noskaidrojot vispirms izdara attiecīgos mēģinājumus. Mēģinājumu gaitu uzraksta uz tāpeles. Skolotājas Izgl. ministrijas skolotāju mājturības kursos

Liela nozīme bērnu veselības kopšanā kā arī vispār pareizu ieskatu izkopšanai par tautas uzturu ir labi skolas kopgaldi. Arī šajā ziņā I. M. ir veikusi lielu darbu. Pēc ieteiktajām normām un paraugiem tagad strādā jau lielākā daļa skolu. Bērnu labās atsauksmes par skolas kopgaldū mudina arī vecākus sekot uztnra mācības atziņām.

Ievērojot to, ka dažām lielām provinces centra skolām telpu trūkuma dēļ nav iespējams iekārtot mājturības mācības telpas, I. M. ar nākošu mācības gadu atveļ kopīgas mājturības mācības telpas vairākām skolām. Šajos „mājturības centros“ paredzētas vairāk telpas un tās iekārtojoties vadīsies no domas, lai iekārta būtu lēts un labs paraugs ģimeņu mājturībai.

Izglītības ministrijas pārziņā patlaban atrodas arī Rīgas pilsētas mājs. skola, kas gatavo mājas palīdzes. Šinī rudenī ministrija atvērs kursus kopgaldā saimnieču sagatavošanai un nākamajā rudenī saimnieču sagatavošanas skolu. Jau ilgāku laiku I. M. pārziņā darbojas arī mājturības papildskolas. Ar nākamo budžeta gadu paredzēti mājturības kursi tām pamatskolu meitenēm, kas skolā nav varējušas pietiekoši labi mācīties mājturību kā arī tādām, kas gribētu vēl papildināties mājturībā. Dažas mājturības klases atvērs arī pie vispārējām arodu skolām jaunavu apmācībai mājturībā. Šogad pirmo gadu I. M. pārziņā darbojās arī „Mājas pavards“, kursi ģimnāziju beigušām jaunavām.

Nākamū gadu darbs visās pieminētās iestādēs būs vēl sekmiģāks, jo Valsts un Ministru Prezidents Dr. K. Ulmaņa kungs šajā jaunatnes gadā devis veselu rindu dažādus norādījumus, kā skolās labāk izveidot arī šo nozari. Tā šajā mācības gadā kāda pamatskola saņēma mācības virtuves iekārtu no Prezidenta kunga un daudzas pamatskolas rudeni saņems skaistus, piemērotus kopgaldā traukus.

Izveidojot mājsaimniecības mācību dažādās iestādēs, Izglītības ministrija, piegriežot vērību pareizo zināšanu piesavināšanai un veiksmju attīstīšanai, tomēr nekad neaizmirst, ka ļoti svarīgi ir audzēknēm — nākamajām mājas turētājām un vadītājām, izkopt pareizo mājas turētājas garu, ko raksturo sava ikdienas darāmā darba izprašana, pareizo attiecību noskaidrošana un ieturēšana starp ikdienas darbiem mājās un valsts un latviešu tautas interesēm,

Kā mācības līdzekļus mājturības mācībā plaši jāizlieto tabulas dzīves grūtumu saprātīga pārvarēšana, prieka vairošana sevī un savā apkārtnē, daiļuma sekmēšana mājā un ārpus mājas, laipnības, satiecības, izpalīdzības un taisnīguma izjūta.

Grūti iedomāties vēl otru mācības priekšmetu, kas būtu tik daudzveidīgs un reizē tik tuvs dzīvei kā mājturības mācība. Tā jau ir pati dzīve, ko audzēkne dzīvo skolotājas vadībā. Tādēļ arī visu spēju attīstīšana un tikumu izveidošana šeit ir iespējama lielākā mērā kā mācot citus priekšmetus. Protams gan, ka mājturība, ko parasti uzskata par ļoti praktisku priekšmetu, pat tādu, ko gandrīz katrs var mācīt, par augstvērtīgu audzināšanas faktoru kļūs tikai krietnas skolotājas rokās, tādas skolotājas, kas pārzina pašu mājturības mācību un kam skaidri arī audzināšanas jautājumi. Tikai tāda skolotāja varēs izcelt no mājturības mācības tās vērtības, kas tajā apslēptas. Zinādama labu speciālistu lielo nozīmi audzināšanas un mācīšanas darbā, I. M. arī cenšas māj-saimniecības mācībai savās iestādēs, sevišķi augstākajās, piesaistīt arvien vairāk kaucmindietes.

Kaucmindiete kā audzinātāja.

A. Svāģere,

Kaucmindes mājturības semināra skolotāja.

„Kaucmindiete kā audzinātāja!“ — vai tikai tā nav nejaušība, ka mūsu sapulcē grib iztīrīt audzināšanas jautājumus? Kas kopējs var būt praktiskam arodam ar dvēseles dzīvi, ar tās virzīšanu uz augšu un labu, ar rakstura un personības veidošanu? Tā domā caurmēra pilsonis, kam sveša audzināšanas būtība un un jēga. Taču, ja reiz mēs savu arodu esam mācījušās ne tikai sev vien, bet lai to iemācītu arī citiem, ja mūsu darba lauks ir skola: mazpulks vai pat pieaugušo cilvēku kopa, tad vairs nevaram būt vienkārši sava amata pratēji, kādi ir pavārs, drēbnieks, audējs un citi, bet mums jābūt arī audzinātājam. Taisni šis audzināšanas moments atšķir mūs no minētiem arodu meistariem.

Cits jautājums, vai mēs esam labas, vai sliktas audzinātājas. Audzināšanas talants vai spēja nav vienkārši iemācāmi un iegūstami nopietnā studiju ceļā. Tai jābūt iedzimtai, kā veselai audzinātājam nepieciešamo īpašību kopai, kuŗu tad var un vajaga ar studijām, vingrināšanos un t. t. izkopt kā Dieva dotu dāvanu, kā to redzam pie lieliem pasaules māksliniekiem un zinātniekiem.

Taču mūsu mājsaimniecības priekšmetu skolotāju stāvoklis ir mazliet labāks un mūsu uzdevumi vieglāki, nekā tas ir ar citu priekšmetu skolotājiem. Ir sen zināma lieta, ka bērns, vēl vairāk jauniešs un pieaugušais, nav „neaprakstītas lapas“, bet ir īpatnējs un tikai vienreiz sastopama zināmu iedzimtu un iegūtu spēju sistēma. Katra paidagoga uzdevums tad arī ir, rūpīgi novērojot bērnu vai jauniešs, konstatēt viņa raksturīgākās dziņas, tieksmes un īpašības, kas savukārt dod iespēju noteikt, kādā virzienā audzināmais indivīds izrādīs vislielākās spējas. Tālākais paidagoga uzdevums — pēc iespējas novērot nevēlamās īpašības, bet spējas izkopt noteiktas personības virzienā.

Ja pieslienamies ievērojamā filozofa un paidagoga Šprangera personības tipu raksturojumam, kuŗš min sešus dsžādus dvēseles tipus, proti: teorijas, fantazijas, reliģijas, sociālo, saimniecisko un varas cilvēku, tad liekas, ka mums, mājsaimniecības skolotājam, pirmais un grūtākais paidagoga uzdevums — iedzimto un iegūto

tieksmju un īpašību konstatēšana un uz tām dibināto izglītības virziena noteikšana — pilnīgi vai daļai atkrit. Atkrit tāpēc, ka mums jāstrādā ar meitenēm vai pat pieaugušām sievietēm. Jau pēc paviršas iepazīšanās ar Šprangera personības tipu raksturojumu, mums gribot negribot jāatzīst, kā meitenes, vai sievietes vispār, pieskaitāmas galvenā kārtā sociālās personības tipam. Šī tipa raksturīgākā pazīme ir mīlestība uz cilvēkiem, kuŗā iepinās gatavība palīdzēt citiem, un pašuzpurēšanās prieks. Šis galvenās pazīmes pamatojums meklējams mātes instinktā, kas piemīt visām sievietēm bez izņēmuma. Vienā tas paslēpstipri dziļi, otrā tas izpaužas katrā kustībā, katrā jūtu uzliesmojumā. Tikai ačgārnīkie dzīves apstākļi un sabiedrības maldīgie uzskati noveduši tik tālu mūsu sieviešu jaunatni, ka tai jau kauno savām labākām jūtām un domām. Meiteni, kas, vēl neprecēta būdama, atklāti parāda, ka viņai patīk bērni, ka viņa labprāt pieķertos uzticamam vīram, kā viņa vispār ilgojas pēc ģimenes un ar to saistīto pienākumu pildīšanas, līdz šim bez žēlastības izsmēja. Tādēļ arī bieži liekas, ka vienai otrai meitenei trūkst labas mātes, namamātes un sievas īpašību. Tiesa gan, reti dzīvē ir sastopami tīrie tipi. Pa lielākai daļai vienā cilvēkā, blakus sociālā tipa īpašībām mīt arī reliģiskais, saimnieciskais vai fantāzijas un citi elementi, un parasti viens no tiem dominē par citiem. Pie sievietes, gandrīz bez izņēmumiem, par šādu dominējošu var uzskatīt sociālā cilvēka īpašību kopu. Kā tas tā, starpcitu pierāda arī tas fakts, ka vispārīzglītojošās skolās nesekmīgo skolnieču skaits mūsu mājsaimniecības priekšmetos ir nesalīdzināmi mazāks nekā citos, sievietes dabai tālāk stāvošos priekšmetos.

Ja nu tagad apzināties, ka stipras un varenas valsts pamats ir stipra un tikumīga ģimene, ja izprotam, kāda milzīga loma ir sievietei ģimenes dzīvēs uzturēšanā un veidošanā, tad mūsu uzdevums ir — visas savu audzēkņu iegūtās un iedzimtās spējas noteikti virzīt un izkopt līdz iespējamai pilnībai ģimenes dzīvei. Izkopt tik tālu, lai katra meitene vai sieva pati apzinātos savas īpatnējās dotības cilvēces vērtību radišanā. Tas ir pirmais solis personības izveidošanas ceļā. Brīvprātīga darbības ierobežošana šīm spējām piemērotā darbības laukā ir nākošais posms mūsu individuālītātē ietvertā personības ideāla realizēšanā.

Izkopjot un veidojot mūsu audzēknēs ģimenes dzīvei nepieciešamās īpašības un apziņu, nav jāaizmirst, ka mūsu valsts un laikmets prasa no sievietes — ģimenes centra daudz vairāk nekā mīlestību uz cilvēkiem, tieksmi tiem palīdzēt un pašuzpurēšanās prieku. Tāpēc arī pārsteidzīgi būtu pateikt, ka audzināšana šie lieka, jo ģimenes dzīvei nepieciešamās īpašības katrā sievietē ir iedzimtas. Diemžēl, sabiedrības vairākumā valda šis gaužam nepareizais uzskats, zīmējoties ne tikai uz rakstura un personības audzināšanu vien, bet arī par dažādu tīri tehnisku darbu prasmi.

Kādas būtu tās īpašības, kuŗas mums kā audzinātājam vajadzētu izkopt mūsu audzēknēs, lai tās būtu derīgas ģimenes dzīvei?

Tā kā ģimene vārda pilnā nozīmē nav domājama bez bērniem, tad sevišķi svarīgi izkopt sievietē visas tās īpašības, kas nepieciešamas katram audzinātājam. Tālāk, sievietes stāvoklis ģimenē prasa no viņas ne tikai prasmi sadzīvot ar vīru, bet bieži arī ar radiem un citiem saimes piederīgiem. Jāaiizrāda, jo vairāk sieviete izkops sevi īpašības, kas nepieciešamas satīcīgai sadzīvei šaurā ģimenes lokā, jo derīgāka viņa būs arī, kā plašākas sabiedrības loceklis.

Beidzot, nedrīkstam aizmirst, kā mūsaiņu sieviete ģimenē nav tikai māte, sieva un namamāte vien, bet kā ģimenes saimniecības vadītāja, viņa ir ievērojams faktors valsts saimnieciskās dzīves veidošanā. Un nu izvīrās jautājums: vai mājsaimniecības priekšmeti ir tie, kuŗus mācot, var sievietē izkopt visas ģimenes dzīvei nepieciešamās īpašības?

Uz šo jautājumu jāatbild ar noteiktu jā.

Vispirms visas tās īpašības, kas nepieciešamas sievietei, kā saimniecisko vērtību pārzinātājai un radītājai. Ja runājām par tādiem priekšmetiem kā ēdienu gatavošanu, mājsaimniecības tehnoloģiju, barības mācību, mājas uzkopšanu, tad visi tie vispirms katrā sievietē izkopj organizatoriskās spējas, jo visu attiecīgo darbu pareiza izdarīšana prasa arī pārdomātu un noteiktu darba spēku (tāpat materiāla) aprēķināšanu un iedalīšanu laikā un telpā. Vai pareizi nostādīta jau minēto priekšmetu mācīšana neizkopj katrā sievietē tās saimnieciskā cilvēka dotības, ko Šprangers raksturo ar spēju vismazākām pūlēm un izdevumiem ražot vērtības,

iegūt tās un no tām iemantot kādu labumu? Un vai šīs spējas, pareizi izkoptas, ievirzītas pareizās sliedēs, nebūs par saimnieciski spēcīgās ģimenes stiprāko pamatu?

Katra vingrināšanās minēto priekšmetu praktiskos darbos attīsta meitenē ne tikai roku veiklību, bet arī paškritiku un inteliģenci, jo ar pēdējo saprotam ātru piemērošanās spēju dažādiem apstākļiem un prasmi šos apstākļus pakļaut un izmantot saviem nolūkiem. Šai ziņā vispārizglītojošās skolas vēl līdz šim neprot pietiekoši novērtēt tos labumus, ko dod speciālo priekšmetu mācīšana blakus vispārizglītojošiem. Un kamēr mūsu pamatskolās un ģimnazijās nebūs pareizi un pietiekoši nopietni nostādītas mājsaimniecības priekšmetu mācīšanas, šo skolu absolventi fiziku zinās tikai fizikas, matēmatiku — tikai matēmatikas un ķīmiju — tikai ķīmijas stundās, bet izlietot visos šajos priekšmetos gūtās zināšanas praktiskā dzīvē viņi tik un tā nemācēs. Citiem vārdiem viņu inteliģences pakāpe ir stipri zema, neskatoties uz pamatīgu zināšanu bagāžu. Paškritika, kuŗu attīsta meitenē praktiskie darbi, nepieciešama sievietei ģimenes un sabiedriskā dzīvē; inteliģence viņai vajadzīga kā audzinātājai, tāpat arī kā sievai un plašākās sabiedrības loceklim.

Ja tālāk piegriežamies tādiem priekšmetiem kā rokdarbiem, mājas uzkopšanai un iekārtošanai, tad redzam, ka tie starp citām vērtīgām īpašībām attīstas mūsu audzēknēs ar gaumi, kuŗai tik liela nozīme ne tikai jaunās paaudzes, bet arī pieaugušo aistētiskojūtu izkopšanā.

Bet ja ielūkojamies šo priekšmetu dziļākā būtībā, tad redzam, roku darbs attīsta meitenē ne tikai gaumi vien, bet arī pacietību un kārtības izjūtu. Vai pēdējās divas īpašības nav nepieciešamas sievietei, kā nākošai bērnu audzinātājai?

Blakus šīm divām īpašībām, rokdarbu un citu praktisko mājsaimniecības darbu veikšana attīsta arī pašsavaldīšanos, īpašību, kuŗai atkal tik liela nozīme katrā audzināšanas, katrā sabiedriskā darbā un katrā ģimenes dzīvē.

Te ir tikai daži piemēri, kas rāda, ka ar vienkāršu, šķietami nenozīmīgu priekšmetu palīdzību varam ieaudzināt meitenēs garu un saimnieciskai dzīvei nepieciešamās īpašības.

Bet te mums jāatceras vēl viena lieta. Katrai audzināšanai jābūt dziļi nacionālai, jo tikai nacionālā garā audzināti cilvēki var būt derīgi savas ģimenes tautas, valsts un arī cilvēces locekļi. Nekad nedrīkstam un nevaram aizmirst, ka tikai cauri nacionālam varam nokļūt pie vispārcilvēciskā.

Un ja tagad apskatām, cik daudz spējam darīt nacionālās apziņas izkopšanā mēs, mājsaimniecības skolotājas, tad jāsaka, ka ļoti daudz. Gribētos teikt, ka pat vairāk, sekā nacionālās literatūras un vēstures skolotāji. Un ja mums jautās: „Kā jūs to darīsiet, vai ar putras vārīšanu?“ — tad lepnī atbildēsim: „Ja, arī ar to!“ Vai nacionālās tradīcijas izkopšana, uzturēšana un godā celšana neceļ vairāk cilvēka nacionālo apziņu, lepnumu un prieku par piederību latviešu tautai nekā slikti saprasts vai nemaz nesa-prasts mākslas darbs. Bet ja esam sākuši runāt par nacionālo mākslu, vai mēs neesam tās, kuŗu uzdevums nacionālo mākslu, kā pirmatnējo, tā arī moderno, darīt saprtoāmu un baudāmu vis-plašākām tautas masām? Vai latviskā apkārtne, kuŗu māca ap mums veidot mājas iekārtošanu, tautas tērpi, latviskās siklietas, latviešu mākslas darbu reprodukcijas pie sienām, latviskais galda klājums, telpu rotājums svētku gadījumos un citi sikumi, kuŗu ievēšanu mūsu ģimenes dzīvē māca un propagandē kaucmindiete, nav svarīgie un noteicošie faktori arī latvieša pasaules uzskata veidošanās.

Tā tad arī šē, ja saprotam, ko prasa no mums valsts, vadonis un jaunais laiks, varam un iespējam arī „putru vārot“ nacionālas apziņas izkopšanas laukā darīt daudz vairāk nekā fizikas, ķīmijas vai aritmētikas skolotājs.

Un ja mums prasa, vai mēs apzināmies šos savuv uzdevu-mus nacionālas ģimenes veidošanā, tad droši un nenolaižot acis es visu jūsu vārdā atbildēšu: „Ja gan!“ Šinī ziņā gribētos apgalvot, ka nebūs lielas starpības starp kaucmindieti, kas darbojas skolā kā tiešā audzinātāja, vai arī strādā kā instruktore, veidojot vairāk apkārtņi un mazāk saskaņoties tieši ar audzēknēm. Arī tās, kas vairs nestrādā ne sabiedrisku, ne skolas darbu, bet kopj savu māju, rūpējas par bērniem un vīru, ar labu gribu var kļūt (un tam tā arī jābūt) par ievērojamu paraugu visai apkārtnei.

Un beidzot atgriezīsimies pie sākumā minētā pamatojuma, ka kaučmindietes-audzinātājas darbs ir vieglāks nekā cita paidagoga, jo mums nav jāizšķir grūtais jautājums, kādā virzienā izkopjamās bērna īpašības, lai tas būtu ģimenei, valstij un cilvēcei derīgs indivīds.

Bet kam tiek daudz dots, no tā arī daudz prasa. Tāpēc arī, audzinot citus, nedrīkstam aizmirst, ka mums arvienu un visur jābūt par paraugu ne tikai vārdos, bet arī domās un darbos, jo nosaukums kaučmindiete saistīts ne tikai ar tiesībām, bet uzliek arī pienākumu sevi visu un bez atlikuma ziedot latviešu ģimenes veidošanai.

R. Eķis, J. Kronis un b. grām. spiestuve
Jelgavā, Čakstes bulvārī 10, tālrunis 221

[0,05]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307027700

8/8

280